

**ВІДПОВІДАЛЬНЕ ПАРТНЕРСТВО?
РИЗИКИ, ЗАХИСТ ТА МІСЦЕВІ ОРГАНІЗАЦІЇ
НАДАННЯ ГУМАНІТАРНОЇ ДОПОМОГИ В УКРАЇНІ**

ТРАВЕНЬ 2023

Підсумки

Зважаючи на постійні терористичні напади російських військ на прифронтові території України, міжнародним гуманітарним організаціям доволі важко там працювати. Вони, вказуючи на неприпустимі ризики для безпеки персоналу в цих районах, здебільшого покладаються на місцеві формальні та неформальні механізми реагування для надання термінової допомоги на передовій. Зокрема, це національні неурядові організації (ННУО), самоорганізовані волонтерські колективи та громадські активісти, які продовжують надавати допомогу в надзвичайних умовах.

Хоча й існують певні формальні угоди про партнерство між міжнародними неурядовими організаціями (МНУО) та місцевими організаціями, реальність зовсім інша: більша частина гуманітарної допомоги постраждалим громадам надається неформальними структурами та громадськими групами, переважно волонтерами, які готові йти на великий ризик, щоб забезпечити людей з важкодоступних територій необхідною допомогою, а іноді й громади, що перебувають у менш скрутному становищі. Ці місцеві механізми реагування беруть на себе непропорційно велику частку ризику, необхідного для підтримки вразливої категорії населення. Однак вони залишаються поза пріоритетом: міжнародна спільнота не надає їм належного обладнання та не підтримує їх ресурсами, зокрема матеріальними та структурними, необхідними для забезпечення безпеки та продовження їхньої важливої гуманітарної роботи.

Методологія

На основі оцінки захищеності, проведеної організацією Nonviolent Peaceforce у квітні 2022 року, та подальшого вивчення ситуації в конкретних областях, ця інформаційна записка про відповідальне партнерство відображає взаємодію з понад 100 місцевими та національними організаціями у 4 областях, зокрема в Одеській, Миколаївській, Херсонській та Харківській. Вона складається з понад 50 проведених протягом 9 місяців співбесід з провідними фахівцями, що представляли щонайменше 38 місцевих організацій. Цей документ розроблений, щоб висвітлити основні ризики у сфері захисту, з якими стикаються місцеві та національні НУО, громадські організації та волонтерські мережі, що працюють у партнерстві з міжнародними організаціями, а також запропонувати можливі шляхи подолання цих актуальних і критичних прогалин.

Довідкові відомості

Внаслідок військового наступу та тимчасової окупації російськими військами частини території України наприкінці лютого 2022 року, виживання великої кількості громад та людей залежить від гуманітарної допомоги. Станом на травень 2023 року, напади Росії на цивільне населення та об'єкти критичної інфраструктури по всій Україні погіршують вже досить серйозну гуманітарну кризу. Зараз, коли повномасштабне вторгнення триває вже другий рік, мирне населення продовжує залишати свої домівки внаслідок посилення атак російських військових. Водночас інші цивільні особи, які раніше вимушено покинули свої домівки внаслідок війни (всередині України або за її межами), поступово повертаються до рідних місць, незважаючи на небезпеку та відсутність інфраструктури.

Забезпечення комплексних і численних потреб постраждалого населення в умовах постійної небезпеки є складним завданням для гуманітарної спільноти в Україні. Міжнародні гуманітарні організації, більшість з яких не працювали в країні до вторгнення в лютому 2022 року, мали труднощі з реєстрацією і, як наслідок, не змогли забезпечити необхідну підтримку в належному обсязі та в потрібні терміни для задоволення нагальних потреб в Україні. Окрім того, міжнародні гуманітарні організації, які раніше діяли в Україні, намагалися зберегти та швидко розширити свою діяльність, яка до ескалації у лютому 2022 року була зосереджена на сході в Донецькій та Луганській областях України.

За декілька днів після початкового шоку від повномасштабного наступу російських військ, неурядові організації, волонтерські колективи та громадські

активісти мобілізувалися і почали залучати місцеві та міжнародні кошти, а також натуральну допомогу від державних і приватних спонсорів задля задоволення потреб цивільного населення. Як наслідок, ці місцеві формальні та неформальні механізми реагування надавали (і продовжують надавати) переважну більшість гуманітарної допомоги в Україні, підтримуючи тих, хто найбільше постраждав від війни, як у місцях переміщення, так і на прифронтових територіях. Багато міжнародних НУО призупинили свою діяльність і евакуювали своїх співробітників, залишивши місцеві громадські організації та волонтерів самостійно забезпечувати доставку допомоги, без суттєвої підтримки.

Протягом наступних місяців міжнародна спільнота змогла певною мірою відновити свою діяльність в Україні. МНУО отримали більшу частину коштів від міжнародних спонсорів, але виявилися не в змозі забезпечити оперативне реагування та глибоке розуміння потреб громад, порівняно з місцевими та національними організаціями. Тим часом громадські організації, особливо поблизу лінії фронту, значно розширилися, щоб забезпечити потреби у гуманітарній допомозі. Спільно з місцевою владою волонтери здійснюють евакуацію цивільного населення, будують і ремонтують бомбосховища, а також надають медичну, продовольчу та іншу допомогу по всій країні у різномасштабних масштабах.

Реагування на лінії фронту: ризик діяльності

Навіть через рік після початку реагування, багато міжнародних організацій все ще обмежені у своїй роботі з постраждалими громадами на відбитих територіях або поблизу лінії фронту. Оскільки багато організацій не здатні або не бажають працювати в цих регіонах, вказуючи на високий рівень насильства та ризики для персоналу, вони вирішили налагодити або розширити партнерство з місцевими українськими організаціями замість того, щоб відряджати туди своїх працівників. Місцеві механізми та національні неурядові організації, більшість з яких працюють на волонтерських засадах, займають провідні позиції в наданні гуманітарної допомоги та послуг в умовах надзвичайних ситуацій. Отже, місцеві організації непропорційно беруть на себе ризик, необхідний для підтримки найбільш вразливих груп населення.

Деякі організації, опитані під час цього дослідження, припустили, що це пов'язано з доступом, а один із субвиконавців міжнародної організації розповів, що їх попросили розширити свою діяльність у місцях з високим рівнем ризику "оскільки міжнародна неурядова організація не може дістатися до цих місць". Оскільки міжнародні організації залучають і національні НУО, і місцеві волонтерські колективи, існує нагальна потреба висвітлити проблеми, пов'язані з передачею ризиків діяльності партнерам-виконавцям без надання необхідної підтримки в питаннях безпеки та захисту.

На тлі цього ризику та відсутності доступу і контролю над ресурсами, необхідними для посилення безпеки та захисту своєї роботи, волонтерам на передовій дедалі важче продовжувати діяльність. Нестача палива обмежує масштаби та діапазон їхньої гуманітарної діяльності, а місяці неоплачуваної роботи підштовхують багатьох волонтерів до пошуку можливостей працевлаштування, які б забезпечували стабільний дохід. Робота в умовах постійного стресу також негативно впливає на фізичне та психологічне здоров'я волонтерів, багато з них відчувають ознаки емоційного вигорання та психологічних розладів.

Ризик загибелі або поранення від вибухонебезпечних предметів поблизу лінії фронту залишається високим, тому наявність якісних засобів індивідуального захисту (ЗІЗ), зокрема бронезилетів і шоломів, є вкрай важливою. Місцеві волонтери, однак, мають обмежений доступ до належних ЗІЗ. Вони майже не спроможні придбати засоби індивідуального захисту, які в середньому коштують від 450 до 1000 доларів США. Крім того, оскільки багато міжнародних НУО відмовляються покривати робочі витрати волонтерів, місцеві групи віддають перевагу витратам на пальне для роздачі гуманітарної допомоги, а не на закупівлю ЗІЗ чи інших засобів безпеки.

Деякі національні НУО, що офіційно співпрацюють з великими міжнародними організаціями, отримали відмови від спонсорів щодо забезпечення підтримки безпеки та захисту. Наведене нижче дослідження показує, що певні спонсори часто відмовляються надати партнерам-виконавцям ЗІЗ, аптечки, також вони не навчають, як користуватися цими засобами та не проводять тренінги з питань безпеки та захисту.

Тривалий вплив травматичних подій і вигорання також створює значні ризики для здоров'я і добробуту місцевих волонтерів. Міжнародні НУО несуть відповідальність за проведення регулярних дебрифінгів зі своїми партнерами-виконавцями та забезпечення місцевого персоналу та волонтерів належним доступом до послуг з підтримки психічного здоров'я у разі потреби.

ДОСЛІДЖЕННЯ

Складне партнерство: інформація без допомоги

Коли національна НУО* у Миколаєві звернулася до свого спонсора, міжнародної НУО*, з проханням надати підтримку у плануванні дій у надзвичайних ситуаціях за декілька тижнів до вторгнення у лютому 2022 року, їм просто відмовили. Коли вторгнення все ж відбулося, спонсор зв'язався з НУО, щоб отримати інформацію про ситуацію, але знову відхилив прохання про підтримку та рекомендації щодо захисту та безпеки співробітників НУО. Оскільки бойові дії швидко загострилися, НУО неодноразово зверталась до своєї спонсорської міжнародної НУО з проханням надати підтримку своїм співробітникам, зокрема, засоби індивідуального захисту та аптечки, щоб вони могли безпечно продовжувати свою гуманітарну діяльність. Усі запити відхилили.

**Назви організацій видалено*

Багато волонтерів не працювали в гуманітарній сфері до ескалації війни і не багато знали про гуманітарні та захисні принципи. Зважаючи на неформальний і місцевий характер поширеної волонтерської допомоги, гуманітарні організації недостатньо залучені до вирішення питань захисту та безпеки субвиконавців, а також до налагодження зв'язків між місцевими організаціями та потужними міжнародними гуманітарними організаціями, які можуть і повинні надавати підтримку в головних напрямках із захисту.

Існує прогалина в обміні технічними засобами захисту та досвідом, що призводить до порушень конфіденційності та згоди бенефіціарів, коли міжнародні організації вимагають фото-докази для звітності. Це не применшує зусиль та/або намірів волонтерів, які з першого дня надавали гуманітарну допомогу, а лише демонструє нагальну потребу в технічній підтримці захисту та збільшенні ресурсів, що перенаправляються на ці потреби.

ДОСЛІДЖЕННЯ

ХАРКІВ, УКРАЇНА 2022

Місцеві організації внесли до чорного списку осіб, яких вважали "порушниками громадського порядку", а інших — на підставі особистих уподобань волонтерів. Ці чорні списки були передані іншим групам, що надають гуманітарну допомогу, забезпечену МНУО, що унеможливило доступ осіб, внесених до цих списків, до допомоги в межах області. Ця практика безпосередньо суперечить гуманітарним принципам гуманності та неупередженості, але використовується місцевими механізмами реагування за вказівкою міжнародної спільноти.

Зменшення ризиків: Що таке відповідальне партнерство?

Вкрай важливо, щоб міжнародні організації налагоджували гуманітарні партнерства з місцевими механізмами реагування відповідально і з урахуванням принципу "не нашкодь" задля безпеки і добробуту як місцевих організацій, так і отримувачів допомоги. МНУО повинні надавати постійну підтримку своїм партнерам-виконавцям для оцінки та розуміння ризиків безпеки, пов'язаних з їхньою роботою, а також для вжиття ефективних заходів для зменшення цих ризиків.

Щонайменше, спонсори повинні забезпечити доступ місцевим організаціям до ЗІЗ, аптечок для надання першої медичної допомоги і травматологічних наборів, та організувати навчання з надання першої медичної допомоги в надзвичайних ситуаціях, надання першої психологічної допомоги та підвищити поінформованість про мінну небезпеку. Крім того, МНУО повинні посилити свою інформаційну та технічну підтримку, зокрема, підвищити рівень знань та запровадити на практиці процедури безпеки та захисту, як-от оцінка ризиків на місцях, планування на випадок непередбачуваних ситуацій та пересування. Також міжнародні НУО мають враховувати, чи їхній власний аналіз контексту відображає реальні ризики на місцях: де може бути більше простору для прямої дії та співпраці з місцевими партнерами? Коли в партнерствах спостерігається радше аутсорсинг ризиків, ніж їх розподіл, і як їх можна зменшити?

ДОСЛІДЖЕННЯ

РЕАГУВАННЯ НА РИЗИКИ: ПРОГРАМА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗІЗ від організації Nonviolent Peaceforce

У 2022 році Nonviolent Peaceforce започаткувала програму забезпечення ЗІЗ, щоб волонтери та служби швидкого реагування на деокупованих та прифронтових територіях могли безпечніше працювати - така програма стала відповіддю на аутсорсинг ризиків та значні прогалини у підтримці безпеки та захисту, яку отримують ці групи населення. Станом на травень 2023 року Nonviolent Peaceforce надала Україні щонайменше 115 комплектів ЗІЗ, якими скористалися щонайменше 23 волонтерські групи та національні НУО, зокрема служби екстреного реагування, у Херсоні, Миколаєві та Харкові. З моменту запуску цієї програми до Nonviolent Peaceforce надходить дедалі більше запитів на ЗІЗ, наприклад, бронжилети та шоломи, що свідчить про актуальність та необхідність цієї програми. Ба більше, волонтери, які раніше не хотіли використовувати ЗІЗ, також почали звертатися до Nonviolent Peaceforce за підтримкою внаслідок небезпеки в регіоні. Волонтери часто потрапляють під обстріли та бачать, як гинуть або отримують поранення їхні колеги-добровольці. Важливо, щоб міжнародна спільнота в Україні, передусім ті, хто доручає виконання робіт місцевим партнерам, брали на себе відповідальність у рамках цих партнерств і надавали пріоритет безпеці своїх партнерів-виконавців. Тобто забезпечення ЗІЗ і аптечками, проведення тренінгів з використання цих засобів, а також технічна підтримка та охорона. Крім того, за межами місцевих механізмів реагування, цивільні державні службовці та підрядники, як-от соціальні працівники та інший необхідний персонал, наприклад, ремонтні бригади, що обслуговують цивільну інфраструктуру, повинні також отримати ЗІЗ та засоби захисту, зокрема, аптечки першої медичної допомоги. Хоча забезпечення цієї групи виходить за рамки гуманітарного мандату, воно також має бути пріоритетним.

У наведеному вище дослідженні продемонстровано, що існує низка практичних способів подолання ризиків та реалізації принципів партнерства, викладених у цьому звіті. Ось деякі з цих рекомендацій:

Забезпечення фізичної та технічної безпеки, а також матеріалів і ресурсів для партнерів

Гуманітарна допомога в Україні надається переважно місцевими організаціями. Міжнародна спільнота повинна визнати це і знайти креативні рішення для підтримки їхньої роботи. Дослухатися до потреб і проблем місцевих організацій та громад - це запорука відповідального та сталого партнерства. Оскільки повномасштабне вторгнення триває вже другий рік, міжнародне співтовариство має критично переосмислити свій підхід до партнерства: Чи виконуються зобов'язання перед партнерами-виконавцями та громадами? Чи ефективно мобілізуються ресурси для забезпечення безпеки та захисту? Чи дотримуються принципу "не нашкодь" на всіх рівнях надання гуманітарної допомоги? Права місцевих організацій на захист—зокрема, на ЗІЗ, аптечки для надання першої медичної допомоги та травматологічної допомоги, а також медичне страхування на випадок надзвичайних ситуацій—повинні бути пріоритетним напрямком у партнерських угодах. Спонсори, які підтримують міжнародні організації, що реалізують механізми субгрантів, повинні забезпечити дотримання цих положень і принципів усіма сторонами за допомогою власних систем підзвітності та вимог спонсора щодо звітності.

Розвиток інтегрованого плідного партнерства

Коли міжнародні та місцеві організації працюють пліч-о-пліч у рамках ефективних партнерств, від цього тільки виграє вся наша робота, а отже, і більш масштабне гуманітарне реагування. Як міжнародні, так і місцеві організації можуть багато чому навчитися завдяки плідному партнерству. Спільні тренінги, заходи з впровадження між партнерами та співпраця в процесах, як-от оцінка безпеки та аналіз контексту, можуть сприяти кращому реагуванню всіх сторін. Відповідальне партнерство передбачає обмін знаннями та навичками, зміцнюючи потенціал міжнародних та місцевих партнерів з різних сфер діяльності. Ба більше, така співпраця та активний обмін досвідом і зміцнення потенціалу є важливим компонентом партнерських угод, а не другорядним або непотрібним елементом поряд з іншими функціями партнерства, як-от розробка програм і розподіл матеріальної допомоги.

Від аутсорсингу ризиків до їх розподілу

Ефективний аналіз можливих ризиків - а отже, дієве управління ризиками для гуманітарних програм - вимагає своєчасного і безперервного аналізу середовища, знання і розуміння місцевих потреб, а також партнерських відносин з місцевими організаціями. Такий комплексний підхід зміцнює довіру та покращує обмін інформацією, що дозволяє здійснювати більш гнучкі та ефективні проекти. На жаль, багато міжнародних НУО та інших міжнародних організацій не дотримуються такого підходу, і їхня діяльність на місцях ускладнюється через надмірне уникнення ризиків та відстороненість. Задля більш справедливого та ефективного реагування на надзвичайні ситуації, міжнародні НУО повинні розподіляти ризики, а не передавати їх на аутсорсинг. Такий підхід вимагає відмови від узагальненого і відірваного від реальності аналізу ситуації, який спирається на інформацію від місцевих організацій, і натомість запровадження підходу, заснованого на співробітництві, що враховує інтереси місцевих громад і надає пріоритет їхнім думкам. Таким чином, міжнародні НУО можуть краще зрозуміти можливості для безпосередньої дії та впровадження, а також створити умови для активної співпраці та комплексних дій з місцевими партнерами.

Впровадження гуманітарних принципів завдяки партнерствам

Паралельно з розбудовою операційної спроможності місцевих організацій— від надання ЗІЗ і логістичної підтримки до впровадження систем управління ризиками—необхідно інвестувати ресурси для посилення інтеграції гуманітарних і захисних принципів у партнерства та гуманітарну діяльність. Співпраця Nonviolent Peaceforce з місцевими організаціями на прифронтових територіях неодноразово демонструвала, що коли до партнерських відносин з місцевими організаціями ставляться з повагою, вони готові слухати, вчитися та вдосконалювати нашу спільну роботу. Вкрай важливо розширити можливості всіх організацій, щоб вони могли впровадити актуалізацію та моніторинг питань захисту для своєї роботи, особливо для організацій, які мають мало досвіду роботи з цими механізмами. Зрештою, йдеться про те, щоб постраждалі, що отримують гуманітарну допомогу, були захищені від ненавмисної шкоди під час взаємодії з усіма гуманітарними організаціями, залученими в реагування.

Довгострокова підтримка організацій, залучених до реагування на місці

Щоб задовольнити численні гуманітарні потреби, зумовлені російськими військовими діями в Україні, потрібна багаторічна залученість спонсорів, а міжнародні організації вже зараз повинні зосередитися на довгостроковій підтримці місцевих гуманітарних ініціатив в Україні. Частина відповідальності міжнародних спонсорів перед місцевими партнерами полягає у забезпеченні гнучкості та сталості цієї роботи, тобто в тому, що грантові механізми також будуть відповідними. Важливо, щоб місцеві партнери мали все необхідне для безпечної роботи в довгостроковій перспективі, а також, щоб це було відображено в структурі грантових угод. Ідеальний варіант - швидко мобілізувати кошти для задоволення нагальних гуманітарних потреб і підтримувати їх у вигляді багаторічних грантів. Такий підхід безпосередньо впливає на здоров'я і психосоціальний тиск на місцеві організації та волонтерів, які працюють на передовій, забезпечуючи більшу визначеність і надаючи час для налагодження конструктивних відносин з спонсорами.

ОТЖЕ, ЩО ТАКЕ ВІДПОВІДАЛЬНЕ ПАРТНЕРСТВО?

Впровадження фізичної та технічної безпеки і захисту матеріалів як важливих компонентів партнерських угод, а також механізмів підзвітності для дотримання цих зобов'язань;

Справжня інтеграція та співпраця між міжнародними та місцевими організаціями щодо розробки спільних програм та тренінгів;

Перехід від аутсорсингу ризиків до їх розподілу між міжнародними та спонсорськими структурами;

Інтеграція та впровадження гуманітарних принципів усіма учасниками партнерства;

Підтримка місцевих організацій та партнерів у довгостроковій перспективі.

Photos

- Cover, p.4, p.7, back cover: NP Ukraine safety and security training. February 2023. ©NP
- P.2, p.8: Shevchenkove, Mykolaiv, February 2023. ©NP
- P.9: Damaged PPE lent by NP to volunteer, Kherson, May 3. ©Henadii/All who cares

CONTACT

JOACHIM KLEINMANN
SENIOR PROGRAMME MANAGER

jkleinmann@nonviolentpeaceforce.org

www.nonviolentpeaceforce.org

NONVIOLENT PEACEFORCE
MAY 2023 | RESPONSIBLE PARTNERSHIPS?